



I kamp for musikk, dans og drama

I 2005 sa musikkprofessor Jon-Roar Bjørkvold opp sitt professorat på Blindern. Han mener tall og tellekanter preger skolen, mens det menneskelige aspektet svekkes.

TEKST: ANDREAS AUBERT FOTO: SIGURD FANDANGO KAPPERUD

På Tøyen ligger et senter for rusmisbrukere med klatrevegg og dansesal. Mange av brukerne har sittet på skolebenken i 12 år og blitt fortalt at de ikke duger. Så har de laget et dansegulv av samme kvalitet som ved operaen i Stockholm. Her får de livsrusen tilbake. Han prøver å minne folk om hvem de egentlig er. Ikke bare som rasjonelle og intellektuelle, men også som hele mennesker med musikk og rytme i seg.

– Jeg må få dem til å kjenne trøkket. Folk er så opptatt av det vaginale treffpunkt, men det finnes et treffpunkt inni huet – amygdala, dypt inne i hjernen – hvor man kan kjenne ekstasen i seg. Det gir en enorm vekst, erfaringsmessig og psykisk. Jeg vil gjerne møte finansdepartementet og riksrevisjonen. Jeg vil få dem til å skjønne at kapital utløses i mennesket, ikke for å gjøre oss mer lønnsomme, men sterkere på å leve. Ikke bare enkeltmennesket kan havne på gata med rusproblemer, men også samfunnet.

Filmen *Når øyeblikket synger*, der Bjørkvold spiller en sentral rolle, viser afrikanske damer som går i flere timer inn til landsbyen. De har 25 kilo mat på hodet og dans i høftene.

– Vi kan gjøre noe for å bli bevegelige og beholde følsomheten. Kultur er tilkobling, estesi. Kunstverkets oppgave er å flytte blikket slik at det ikke låses. Vi holder oss levende ved å flytte blikket. Anestesi, frakobling, er ikke greit å leve med. Ting kan bli så rutinstyrte at folk ikke ser hverandre før det skjer noe alvorlig.

– *Bidrar utdanningssystemet til anestesi?*

– Ja, det synes jeg. Få lærere orker å holde på til de er 67. Det er så mange skjemaer og så mye kontroll, på grunn av det såkalte kvalitetsbegrepet. Men hva skal til for at noe får kvalitet? Man kan kjøpe et dyrt kamera og lese brukermanualen, men man kan ikke kjøpe eller lese seg til å bli en god fotograf. Man trenger å utvikle et blikk, holde det levende, og det kan ikke kvantifiseres.

– **Mange har sagt** det før meg – samfunnet tåler ikke så mange Jens Bjørneboer. Det er klart at Jens Bjørneboe er mye lettere å takle på en sokkel i dag enn da han ragga rundt. Han hadde store rusproblemer, og han skrev boken om Jonas som ble ødelagt av skolen. Grieg likte bedre å spille enn å gå på skolen. Å lære er å få nøkler til å forstå noe du ikke forstod i går. Det handler ikke om å bli flink, ungene lærer for å bli sterkere på å leve.

Professoren tar en pause, før han kjører på med stor intensitet. Hele kroppen er med i resonnementene. Det virker som han fysisk tar innover seg det han snakker om.

– Det er en utrolig kraft i unger, og det gjør vondt når jeg ser hvordan de altfor ofte stenges av. Klipper man av den delen i mennesket som har rytme og musikalitet,

blir det som å klippe av annenhver streng i et flygel og be noen spille Mozart på det. Premierer man dem som blir skoleflinke uten musikk, dans og drama, er det de som får toppjobbene. Det er de som setter økonomisk profitt høyere enn menneskelig bærekraft, så vi får klimaproblemer og hele dritten. Hadde Finansdepartementet hatt en miks av dem som var flinke i matte, og dem som er råflinke til å fotografere eller danse, ville vi fått en annen politikk. En mer balansert politikk.

Hva er egentlig musikk? Musikkprofessoren virker ikke særlig interessert i dette spørsmålet.

– Jeg spør ikke hva musikk er, men hva musikk gjør. Spør man hva musikk er, abstraherer man det og blir begrepsorientert. For meg er det bare interessant å se hva musikk er i forhold til hva det er for mennesker. Jeg hadde gått tyve år på skolen og vært veldig opptatt av språk og musikk. Så fikk jeg barn. Hvordan skal ungen lære å snakke, undret jeg. Hvordan er mennesket skapt? Vi lærer gjennom estesi – den potente tilstedeværelse, livspotensen. Klangen i språket setter oss i gang. Vi fortolker klang, rytme, styrke og tempo i stemmer. Språkets opprinnelse i oss er musikalsk, i ordets videste betydning. Når det blir for vanskelig å snakke, begynner mange å danse, grine, le, hoi. I mindre rasjonelle kulturer enn vår kommer dette ut. Jeg har vært mye i barnehager og sett viktigheten av dette. Dette må ikke svekkes i skolen.

– **For noen år siden** kom en demokrati- og maktutredning. Siri Meyer påpekte at de som hadde jobbet med utredningen ikke hadde sett på kulturens betydning.

– På ei jentes vei fra tenåring til voksen kan Madonna og hennes eksperimentering med kvinnetyper være viktigere enn alle norske politikere til sammen. Dette blir borte i diskusjonen om makt og samfunn. Man lager en maktutredning hvor man ikke kommer inn på kulturen som maktfaktor. For mange unge mennesker kan musikk og kultur utgjøre forskjellen på liv og død.

Jeg undres om professoren har kjennskap til norsk black metal, og hva han synes om denne uttrykksformen.

– Det er ikke mitt felt, men jeg har folk i familien som er dypt inne i black metal. Hele følelsesspekteret kan tas ut skapende og kreativt, men det kan også tas ut destruktivt. De som spiller denne musikken, får ut masse gjennom den. Det er viktig å få ut aggresjon i musikk, framfor å skulle stikke kniven i ryggen på andre eller seg selv, for eksempel gjennom å ruse seg til døde. En av mine studenter fra universitetet skrev en oppgave om aggressivitet i et musisk perspektiv. Veldig spennende og viktig.